

ВИДЕОСРЕЩА МЕЖДУ СТУДЕНТИТЕ БЪЛГАРИСТИ ОТ БРАТИСЛАВА И ЛЮБЛЯНА, ПОСВЕТЕНА НА СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ

¹Миглена Михайлова-Паланска, ²Милен Малаков

¹Университет „Коменски“ – Братислава (Словакия)

²Люблянски университет – Любляна (Словения)

В края на академичната 2019/2020 година и в навечерието на Деня на българската просвета и култура и на славянската писменост между студентите българисти от Университета „Коменски“ в Братислава и Люблянския университет се проведе видеодискусия на тема „Св. св. Кирил и Методий и тяхното наследство“. С инициативата целяхме не само обмен на знания по тема, обединяваща три славянски култури, но и разнообразяване на учебния процес и нетипичното за студентството ежедневие на социална изолация, наложена заради епидемията от COVID-19. Отчетохме и предимствата на дистанционната форма на обучение, благодарение на която се възползвахме от възможността за общуване, каквото при обичайното обучение най-често се случва по програми за академичен обмен, и то с ограничен брой студенти.

Освен българския език и култура студентите от Братислава и Любляна ги свързва и общото им минало – до XV век заедно са наричани „словени“, а предците им съжителстват в Блатенското княжество в Долна Панония. Словакия и Словения споделят и пътя на славянската мисия на Светите братя – започнал от Великоморавия, преминал през Панония, за да продължи в България от техните ученици.

В срещата взеха участие 18 студенти българисти от II курс на бакалавърските програми „Писмен и устен превод“ и „Славянски изследвания“ във Философския факултет на Университета „Коменски“ в Братислава и от I курс на магистърската програма „Южнославянски изследвания“ във Философския факултет на Люблянския университет. В ролята на водещи се включиха българските им преподаватели д-р Миглена Михайлова-Паланска от Братислава и д-р Милен Малаков от Любляна.

Българистиката в Братислава има своето трайно и достойно присъствие – повече от 90 години към Катедрата по славянски филологии на Философския факултет съществува български лекторат и повече от 50 години – самостоя-

телна специалност по българистика.¹⁾ Днес специалността „Български език и литература“ се изучава в рамките на бакалавърските и магистърските програми „Писмен и устен превод“ и „Славянски изследвания“ в комбинация с друг славянски или неславянски език. За студентите темата на дискусията не беше непозната. През зимния семестър изучаваха старобългарска литература, а преди това – „Културни и исторически реалии на България“ и „Увод в историята на българския език“. През миналата академична година по случай 24 май те, както и техни колеги от горните курсове, изнесоха словесно-музикална програма в Българския културен институт в Братислава.

Лекторатът по български език и литература в Люблинския университет съществува в този си вид от 1992 г., като обучението се организира в рамките на Катедрата по славистика към Философския факултет.²⁾ Студентите слависти в бакалавърска и магистърска степен на специалността „Южнославянски изследвания“ изучават задължителния предмет „Български език, литература и култура“, а могат да изберат и „Южнославянски общества и култури: България“, както и курсове по български език за начинаещи, средно напреднали и напреднали като втори славянски език. Добре организираните учебни планове в Люблинския университет дават широки възможности за свободен избор на дисциплини, независимо от специалността на студента. Благодарение на това често и студенти от други факултети записват българистичните предмети, водени от младежка любознателност и интерес към България.

Кои въпроси намериха място в дискусията? В началото се спряхме върху личностите на Методий и Константин и техния живот. В изказванията си студентите се опираха главно върху житията на Светите братя. Като любопитен факт отчетоха претенциите на много народи за произхода им. Разбрахме, че в проведената през миналата година национална анкета „Най-великият словак на всички времена“ във финалната десетка са били имената на славянските просветители. Провокираха ни с въпрос дали ние, като българи, ги смятаме за българи. В отговора си се позовавахме на известните теории в нашата наука. В крайна сметка, се съгласихме, че за славянските (и не само) народи е по-важно духовното им наследство, а споровете за произхода им са само доказателство за всенародна любов и признателност към тях.

Като встъпление към Великоморавската мисия, бяха изтъкнати качествата на двамата братя, проявени в мисиите при сарацините и хазарите, и мотивацията на император Михаил III да уважи молбата на княз Ростислав за славянизирание на църквата, като изпрати Константин във Великоморавия с готовите вече букви „да просвети безброен народ“. Словашките студенти разказаха за крепостта Девин, където най-вероятно Константин-Философ е обучавал учениците си, както и за Нитра, в която през 863 г. започва мисията на Славянските апостоли.

Студентите от Словения представиха дейността на Светите братя в Долна Панония, където са приети от княз Коцел. Научихме за ролята на пътуване-

то на Кирил и Методий до Рим, за освещаването на славянските книги от папа Адриан II и признаването на старобългарския/старославянския език за богослужебен въпреки съпротивата на латинското духовенство. В символ на славянската идентичност се превръща Кирило-Методиевата азбука в нейния хърватски вариант, наречен „глаголицата“, която се използва за нуждите на славянското богослужение най-вече по хърватското адриатическо крайбрежие, но с широко разпространение и сред словенците, предимно по границата им с хърватите. В края на XVI и началото на XVII век люблянският епископ Томаж Хрен е ръкополагал и глаголически свещеници, като преди това ги е изпитвал доколко познават глаголицата и свързаното с нея учение. Дори и след изтласкването на славянския език от църковния живот в някои епархии глаголицата се ползва до средата на XIX век.

Като слависти, всички студенти добре познаваха ролята на България за спасяването на Кирило-Методиевото наследство след края на Моравската мисия. Заедно обсъдихме възможните пътища, по които учениците достигат българските земи, отбелязахме и далновидната политика на българския княз Борис I и сина му цар Симеон Велики, създали условия за избуяването на Кирило-Методиевото дело и настъпването на Златния век на българската култура. Споменахме ръкополагането на Климент за „първ епископ на българския език“ в областта Кутмичевица и на Константин Преславски – в новата столица, където в Преславската книжовна школа се ражда кирилицата. Стана дума за глаголическите и кирилските ръкописи и за оригиналните съчинения на старобългарски език.

Място в дискусията бе отделено и на актовете на признателност към Светите братя и учениците им в трите славянски държави. Ние разказахме за първите тържества в Шумен и Пловдив и обяснихме честването по църковния календар на 11 май и по официалния на 24 май, който се превръща и в училищен празник. На фона на химна „Върви, народе възродени“ показвахме снимки и видеа на честванията от Възраждането до днес, както и на паметници, църкви, университети, училища в България, които носят имената на Кирил и Методий и техните ученици. Научихме, че в Словакия двамата братя се почитат на 5 юли, който е официален празник. Той води началото си от 1863 г., когато за първи път на този ден се чества идването им във Великоморавия. Всяка година по това време в Нитра се провеждат Кирило-Методиеви тържества. В европейския културен маршрут „Св. св. Кирил и Методий“ на територията на Словакия могат да се посетят 12 културно-исторически обекта, свързани със славянските просветители и тяхното наследство. Университетите в Нитра и Търнава и 85 църкви носят името на първоучителите, а в редица градове са издигнати техни паметници. Подобна почит се оказва и на родения в околностите на Нитра Горазд, когото Методий обявява за свой правопреемник.

От Любляна разгледахме Кирило-Методиевия площад в центъра на града, както и православната църква „Св. Кирил и Методий“. Студент от словенското малцинство в Италия разказа за новата църква Chiesa dei Santi Cirillo e Metodio в Рим и средното училище Scuola SS. Cirillo e Metodio в Триест.

В края на срещата всички оценихме ползотворността от подобни инициативи, които раждат мислене, идеи, контакти. Разделихме се с обещанието за нови срещи и убеждението, че българският език и култура ще продължават и занапред да вдъхновяват нашите студенти.

БЕЛЕЖКИ

1. За българистиката в Университета „Коменски“ вж. Добрикова, Мария. Българистика с прозорец към Дунава. – В: Минало, настояще и перспективи на чуждестранната българистика. София: УИ „Св. Климент Охридски“, 2013, с. 100 – 111.
2. По-подробно за българския лекторат в Любляна вж. Dimitrov, Ljudmil. Bolgarski jezik in književnost v slovenskem akademskem in kulturnem prostoru. – In: Poti in stranpoti poučevanja tujih jezikov v Sloveniji. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, 2019. 27– 34. (<https://e-knjige.ff.uni-lj.si/znanstvena-zalozba/catalog/book/180>)

VIDEO MEETING OF THE STUDENTS IN BULGARIAN STUDIES FROM BRATISLAVA AND LJUBLJANA DEDICATED TO SS. CYRIL AND METHODIUS

✉ **Dr. Miglena Mihaylova-Palanska**

Web of Science Researcher ID: AAW-3896-2020

Lecturer in Bulgarian Language and Literature

Department of Slavic Studies

Faculty of Arts

Comenius University

Bratislava, Slovakia

E-mail: miglena.palanska@uniba.sk

✉ **Dr. Milen Malakov**

Web of Science Researcher ID: C-8986-2014

Lecturer in Bulgarian Language and Literature

Department of Slavistics

Faculty of Arts

University of Ljubljana

Ljubljana, Slovenia

E-mail: malakovm@ff.uni-lj.si